Lietas arhīva Nr. AA43-0759-18/6
ECLI:LV:ADAT:2018:1219.A420321416.6.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2018.gada 19.decembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Laura Konošonoka,
tiesneses Inga Juhņeviča-Knoka un Linda Vīnkalna

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – privatizācijas piedāvājuma izteikšanu, kā arī morālā kaitējuma un zaudējumu atlīdzinājumu, sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2017.gada 28.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas dome ar 2004.gada 24.augusta lēmumu Nr.3308 ēkai /adrese/ (iepriekš – /adrese/) kā bijušajai dienesta viesnīcai noteica dažādu sociālo grupu kopdzīvojamās mājas statusu, kā arī nolēma dzīvojamās telpas nenodot privatizācijai un saglabāt tās pašvaldības īpašumā.

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 9.marta spriedumu administratīvajā lietā Nr.A42470607 minētais lēmums atcelts daļā par dažādu sociālo grupu kopdzīvojamās mājas statusa noteikšanu, dzīvojamo telpu nenodošanu privatizācijai un saglabāšanu pašvaldības īpašumā attiecībā uz ēku un pašvaldībai uzlikts pienākums uzsākt ēkas privatizāciju.

Izpildot tiesas spriedumu, Rīgas dome 2012.gada 3.jūlijā pieņēma lēmumu Nr.5002, ar kuru nolēma uzsākt ēkas /adrese/ privatizāciju.

[2] 2015.gada 3.novembrī pieteicēja /pers. B/ vērsās Rīgas domē, aicinot izpildīt Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 9.marta spriedumu un izteikt pieteicējai privatizācijas piedāvājumu.

Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisija 2015.gada 23.novembrī pieteicējas lūgumu noraidīja, norādot, ka ir celta prasība tiesā par pieteicējas izlikšanu no strīdus ēkas telpām Nr.17, tādēļ jautājums par telpu nodošanu privatizācijai var tikt vērtēts tikai pēc tiesas nolēmuma spēkā stāšanās civillietā.

[3] /pers. B/ vērsās ar pieteikumu tiesā, lūdzot izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru pieteicējai tiktu izteikts privatizācijas piedāvājums, kā arī piešķirt atlīdzinājumu par nodarīto morālo kaitējumu un atlīdzināt zaudējumus.

Pieteikumā norādīts, ka Rīgas dome ir rīkojusies prettiesiski, ilgstoši nepildot tiesas spriedumu un neatzīstot pieteicējas tiesības uz privatizāciju, tādējādi radot gan morālu kaitējumu, gan arī zaudējumus.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2017.gada 28.decembra spriedumu pieteikums noraidīts, jo nav iestājušies labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi, proti, pieteicējas rīcībā nav derīga dzīvojamo telpu īres līguma. Tiesa arī atzina, ka nav konstatējami atlīdzinājuma priekšnoteikumi – prettiesisks administratīvais akts vai faktiskā rīcība.

[5] Pieteicēja par tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, kas pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Tiesa ir pārsniegusi savas pilnvaras, atzīstot noslēgto īres līgumu par nederīgu. Šis jautājums risināms civilprocesuālā kārtībā.

[5.2] Tiesa ņēmusi vērā apstākļus, kam nav nozīmes izskatāmajā lietā. Pieteicēja nav atbildīga par īres līguma formas neievērošanu vai šī līguma nereģistrēšanu. Īres līgums kalpo tikai kā rakstveida pierādījums to personu noskaidrošanai, kurām ir privatizācijas tiesības.

[5.3] Tiesa spriedumā nav vērtējusi iestādes faktisko rīcību. Administratīvā procesa likuma 92.pants neprasa konstatēt administratīvā akta vai faktiskās rīcības prettiesiskumu kā zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumu.

[6] Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisija paskaidrojumā par apelācijas sūdzību to neatzīst un norāda, ka pieteicēja nav dzīvojamo telpu īrniece, līdz ar to komisijai nebija pamata nosūtīt pieteicējai privatizācijas paziņojumu. Pieteicēja arī nav pamatojusi viņai nodarītos zaudējumus, un viņas deklarētā dzīvesvieta no 1996.gada ir /adrese/.

[7] Pieteicēja apelācijas sūdzībā lūdz lietu izskatīt mutvārdu procesā.

Izvērtējusi pieteicējas lūgumu kopsakarā ar lietā noskaidrojamiem jautājumiem, apgabaltiesa nesaskata nepieciešamību lietu izskatīt mutvārdu procesā. Apgabaltiesa ņem vērā, ka lieta pirmās instances tiesā tika izskatīta mutvārdu procesā, procesa dalībnieki ir snieguši paskaidrojumus arī rakstveidā. Pieteicēja arī nav motivējusi, kādēļ konkrētajā gadījumā nepieciešama lietas izskatīšana mutvārdu procesā.

Ievērojot minēto, lieta saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Administratīvā apgabaltiesa, izvērtējusi procesa dalībnieku argumentus kopsakarā ar lietā esošajiem pierādījumiem, atzīst, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[9] Lietā izšķirami šādi strīdus jautājumi: pirmkārt, vai pieteicējai ir tiesības uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru dzīvoklis tiktu nodots privatizācijai, otrkārt, vai iestādes atteikums ir bijis tiesisks (tostarp vai tā pieņemšanas process ir bijis tiesisks), treškārt, vai pieteicējai ir tiesības uz atlīdzinājumu.

[10] Likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 19.panta pirmā daļa vispārīgi paredz, ka ikvienu izīrētu dzīvokli piedāvā privatizēt šā dzīvokļa īrniekam un viņa ģimenes locekļiem. 19.panta otrā daļa noteic, ka dzīvokļa īrnieks un viņa ģimenes locekļi var privatizēt īrēto dzīvokli, ja:

1) dzīvokļa īrnieks un viņa ģimenes locekļi noslēdz notariāli vai privatizācijas komisijas apliecinātu vienošanos par to, kurš vai kuri no viņiem privatizēs īrēto dzīvokli. Ja dzīvokļa īrnieks un viņa ģimenes locekļi vēlas privatizēt dzīvokli kā kopīpašumu, minētajā vienošanās aktā jāparedz turpmākā dzīvojamo telpu lietošanas kārtība;

2) nav celta prasība tiesā par īres līguma izbeigšanu un īrnieka un viņa ģimenes locekļu izlikšanu.

Minētie priekšnoteikumi ir tiesību subjekta prasījuma saturiskie priekšnoteikumi, proti, vai vispār prasījumu konkrētajā brīdī var apmierināt jeb tam pastāv šķēršļi. Turklāt 19.panta otrās daļas 2.punkts skaidri izteic likumdevēja gribu neļaut dzīvokļa privatizāciju, kamēr nav noskaidroti visi apstākļi par privatizējamo objektu, proti, vai personas tiesības lietot dzīvokli nav izbeidzamas (*sal. sk. Augstākās tiesas 2017.gada 31.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-686/2017 6. un 7.punktu*).

[11] Konkrētajā gadījumā dzīvojamās mājas privatizācija ir uzsākta ar Rīgas domes 2012.gada 3.jūlija lēmumu Nr.5002, kas izdots, izpildot Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 9.marta spriedumu (*lietas 67.lapa*).

Pieteicēja ir skaidrojusi, ka strīdus telpas lieto kopš 90.gadu vidus, pamatojoties uz nomas līgumu par individuālā darba veikšanu (*lietas 157.lapa*). Lietas materiālos ir 2002.gada 1.septembrī starp pieteicēju un SIA „Vasiļonoks un partneri" noslēgtais telpu lietošanas līgums Nr.B-28 par strīdus telpu lietošanu līdz ēkas nodošanai Centrālajai dzīvojamo māju privatizācijas komisijai (*lietas 23.-27.lapa*). No lietas materiāliem arī konstatējams, ka Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija 2004.gada 9.jūnijā un 2014.gada 27.novembrī nolēmusi atteikties slēgt ar pieteicēju īres līgumu par strīdus telpu izīrēšanu (*lietas 70.-71.lapa*). No iestādes paskaidrojumiem un Tiesu informācijas sistēmā pieejamām ziņām konstatējams, ka 2014.gada 3.novembrī SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" cēla tiesā prasību pret pieteicēju par izlikšanu no patvarīgi aizņemtās telpas un lietošanas tiesību izbeigšanu. Civillietā Nr.C31449414 ir apturēta tiesvedība.

Atbildot uz apgabaltiesas pieprasījumu, Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisija ir sniegusi informāciju, ka pieteicēja nav vērsusies komisijā ar lūgumu privatizēt strīdus telpas, bet 2015.gada 6.novembrī Rīgas domē saņemta pieteicējas 2015.gada 3.novembra pretenzija, kurā lūgts izpildīt apgabaltiesas 2011.gada 9.marta spriedumu un atsaukt vispārējās jurisdikcijas tiesā celto prasību (*lietas 148.lapa*). Pieteicēja norāda, ka nav vērsusies tieši Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijā ar lūgumu privatizēt strīdus telpas (*lietas 157.lapa*).

[12] No minētajiem faktiskajiem apstākļiem izriet, ka pastāv strīds par pieteicējas tiesībām lietot strīdus telpas, jo vispārējās jurisdikcijas tiesā ir celta prasība par lietošanas tiesību izbeigšanu un pieteicējas izlikšanu no aizņemtajām telpām. Šis apstāklis atbilstoši likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 19.panta otrās daļas 2.punktam ir šķērslis pieteicējas prasījuma apmierināšanai, turklāt tas pastāvēja gan 2015.gada 3.novembrī, kad pieteicēja pirmo reizi vērsās pašvaldībā ar lūgumu privatizēt strīdus telpas, gan arī pastāv joprojām.

Tas nozīmē, ka ne vien šobrīd tiesai nav pamata lemt par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, bet arī iestāde pamatoti atzina, ka pieteicējas prasījumu nav pamata apmierināt, jo pastāv civiltiesisks strīds par telpu lietošanas tiesībām. Tātad pārsūdzētais Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2015.gada 23.novembra lēmums Nr.DMPK-15-8385-ap ir tiesisks.

Šajā ziņā arī nav nozīmes apelācijas sūdzībā norādītajam, ka nav celta prasība tieši par īres līguma atzīšanu par spēkā neesošu, jo tiesā ir celta prasība par lietošanas tiesību izbeigšanu (ņemot vērā, ka iestāde neatzīst īres līguma pastāvēšanu) un pieteicējas izlikšanu.

[13] Pieteicēja apelācijas sūdzībā norāda, ka īres līgumam ir tikai rakstveida pierādījuma funkcija un ka tiesai ir jāapsver no ilgstošu īres līgumisko attiecību pastāvēšanas izrietošie apstākļi.

Atbildot uz šo argumentu, apgabaltiesa norāda, ka atbilstoši likumam priekšrocība dzīvokļa privatizācijā ir dzīvokļa

īrniekam. Parasti dzīvokļa lietošanas tiesības apstiprina īres līgums. Tomēr nav izslēgts, ka pastāv faktiskas īres attiecības, un arī šādā gadījumā nav ierobežojamas personas priekšrocības dzīvokļa privatizācijā. Savukārt izskatāmajā gadījumā situācija ir atšķirīga, jo, kā jau minēts, tiesā ir strīds par pieteicējas tiesībām lietot dzīvokli, kas attiecīgi ir šķērslis dzīvokļa privatizācijai.

[14] Pieteicēja apelācijas sūdzībā norāda, ka pirmās instances tiesa nav vērtējusi visus prasījumus, jo nav izlēmusi par faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku.

Apgabaltiesa konstatē, ka gan pieteikumā, gan apelācijas sūdzībā pieteicēja lūdz atzīt par prettiesisku pašvaldības faktisko rīcību, nepieņemot lēmumu par dzīvokļa nodošanu privatizācijai, neuzsākot ēkas privatizāciju, nepaziņojot pieteicējai par Rīgas domes 2004.gada 24.augusta lēmuma Nr.3308 atcelšanu un 2012.gada 3.jūlija lēmuma Nr.5002 pieņemšanu. Pirmās instances tiesa spriedumā par šiem prasījumiem nav izlēmusi, bet lēmumā par pieteikuma pieņemšanu un administratīvās lietas ierosināšanu norādīts, ka šīs iestādes darbības kvalificējamas nevis kā faktiskā rīcība, bet gan kā procesuāli pārkāpumi, kas tiks vērtēti, izskatot lietu pēc būtības.

Apgabaltiesa vispirms norāda, ka Rīgas domes 2004.gada 24.augusta lēmums Nr.3308 tika atcelts ar Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 9.marta spriedumu lietā Nr.A42470607, kas likumā noteiktajā kārtībā tika paziņots konkrētās lietas dalībniekiem. Tā kā pieteicēja nebija šīs lietas dalībniece, iestādei nebija atsevišķi pieteicējai jāpaziņo par lēmuma atcelšanu.

Apgabaltiesa arī norāda, ka, lai kādu iestādes rīcību atzītu par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē, tai citstarp jābūt vērstai uz faktisku seku radīšanu, kas ir obligāta faktiskās rīcības pazīme. Iestādes atteikums izdot administratīvo aktu pats par sevi ir administratīvais akts. Attiecīgi pieteicējas norādītais pašvaldības lēmums – dzīvokļa un ēkas nenodošana privatizācijai – ir administratīvais akts. Savukārt administratīvā akta paziņošana (vai – pieteicējas gadījumā – nepaziņošana) ir procesuāla darbība administratīva akta izdošanas procesā. Vispārīgi tiesas kontrole šādos gadījumos ir veicama ar pieteikumu par administratīvo aktu – tā izdošanu, ja persona vēlas panākt prasītā labuma piešķiršanu tiesas ceļā, ar pieteikumu par iestādes atteikuma atzīšanu par prettiesisku vai ar pieteikumu par administratīvā akta izdošanas procesā pieļauta procesuāla pārkāpuma konstatēšanu, ja tas nepieciešams atlīdzinājuma piešķiršanai,

Vienlaikus apgabaltiesa norāda, ka iepriekš minētās tiesības ir īstenojamas atbilstošā procesuālajā kārtībā, kas tostarp ietver arī termiņa nosacījumus. Tiesiskā stabilitāte prasa, lai tiesiskās attiecības, kas noregulētas ar spēkā stājušos administratīvo aktu, pēc šā akta apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas termiņa beigām vairs netiktu pārskatītas.

Konkrētajā gadījumā pieteicēja tiesā ir vērsusies pēc tam, kad saņēma Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2015.gada 23.novembra atteikumu nodot privatizācijai strīdus telpas, tādēļ tiesa var pārbaudīt tikai šā atteikuma tiesiskumu, bet nevar vērtēt apstākļus, kas saistīti ar Rīgas domes 2012.gada 3.jūlija lēmuma Nr.5002 pieņemšanu vai iestādes rīcību, pirms 2015.gada 23.novembra atteikuma neuzsākot strīdus telpu privatizācijas procesu un neizsakot privatizācijas piedāvājumu pieteicējai, jo nav ievērots pieteikuma iesniegšanas termiņš.

[15] Pieteicēja prasa atlīdzināt nodarīto morālo kaitējumu un zaudējumus. No pieteikuma un apelācijas sūdzības, kā arī pirmās instances tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka morālo kaitējumu pieteicēja saista ar pašvaldības rīcību, ilgstoši nepildot Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 9.marta spriedumu lietā Nr.A42470607, nepaziņojot pieteicējai par viņas tiesībām privatizēt strīdus telpas, ceļot prasību par pieteicējas izlikšanu no strīdus telpām, savukārt zaudējumi saistīti ar izdevumiem par tiesvedības procesiem un juridiskās palīdzības saņemšanu. Apelācijas sūdzībā uzsvērts, ka pirmās instances tiesa ir piemērojusi tiesību normas, kuras nebija jāpiemēro (proti, Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumu (turpmāk – Atlīdzināšanas likums)), jo Administratīvā procesa likuma 92.pants neprasa administratīvā akta vai faktiskās rīcības prettiesiskumu kā atlīdzinājuma priekšnoteikumu.

Vērtējot pieteicējas atlīdzinājuma prasījumu, apgabaltiesa norāda tālāk minēto.

[16] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.pants noteic, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Administratīvā procesa likuma 92.pants citstarp noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar iestādes faktisko rīcību. Šīs normas vienveidīgai piemērošanai pieņemts Atlīdzināšanas likums (*Augstākās tiesas 2012.gada 1.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-550/2012 9.punkts*).

Vienlaikus jāņem vērā, ka Administratīvā procesa likuma 92.pantā ietvertas tiesības uz atlīdzinājumu par zaudējumiem vai kaitējumu, kas nodarīts ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību, savukārt Atlīdzināšanas likumā uzsvērta *prettiesisko seku* nepieciešamība. Proti, ka personai tiek atlīdzināti zaudējumi un kaitējums, kas nodarīts ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību. Tādējādi tiek sašaurināts Administratīvā procesa likuma 92.panta tvērums un līdz ar to tiesības uz atlīdzinājumu pēc būtības. Satversmē lietotais jēdziens „nepamatots" nav identisks terminam „prettiesisks", tas ir saturiski plašāks. Administratīvajā procesā tas aptver situācijas, kad iestāde ir rīkojusies tiesiski, tomēr kādai personai nodarījusi zaudējumus vai kaitējumu, kas, no taisnīguma viedokļa raugoties, būtu atlīdzināmi (*sal. sk. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs Dr.iur. J.Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 922.lpp.*).

Arī Augstākā tiesa ir norādījusi, ka parasti zaudējumi, kas nodarīti ar administratīvo aktu, ir atlīdzināmi, ja administratīvais akts ir prettiesisks. No šī nosacījuma ir pieļaujamas atkāpes, piemēram, ja tas īpaši paredzēts likumā (piemēram, Administratīvā procesa likuma 85.panta trešajā daļā paredzēta zaudējumu atlīdzināšana arī tiesiska administratīvā akta gadījumā) vai gadījumā, ja personai sabiedrības interesēs ir radies īpaši smags tiesību aizskārums un ir

acīmredzami netaisnīgi, ka persona viena cieš šā administratīvā akta radīto seku dēļ (*sk. 2007.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-431/2007 11.punktu, 2016.gada 13.maija lēmuma lietā Nr.SKA-1003/2016 10.punktu, 2016.gada 23.septembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-734/2016 5.punktu*).

[17] Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, vispārīgi ir pareizs pieteicējas iebildums, ka tiesības uz atlīdzinājumu nav ierobežojamas tikai tādēļ vien, ka nav konstatējams prettiesisks administratīvais akts vai prettiesiska faktiskā rīcība. Vienlaikus jāpatur prātā vispārīgais princips, ka atlīdzinājuma prasījums ir nesaraujami saistīts ar pamatprasījumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību, jo tieši pamatprasījums nosaka to tiesību vai tiesisko interešu saturu, kuru nepamatots aizskārums rada personas tiesības uz atlīdzinājumu.

Apgabaltiesa šā sprieduma 14.punktā jau norādīja, ka konkrētajā gadījumā tai nav pamata vērtēt tos apstākļus, kas saistīti ar apgabaltiesas 2011.gada 9.marta sprieduma lietā Nr.A42470607 izpildi, Rīgas domes 2012.gada 3.jūlija lēmuma Nr.5002 pieņemšanu vai iestādes rīcību, pirms 2015.gada 23.novembra atteikuma neuzsākot strīdus telpu privatizācijas procesu un neizsakot privatizācijas piedāvājumu pieteicējai. Līdz ar to šie apstākļi nevar tikt vērtēti arī atlīdzinājuma kontekstā un attiecīgi nevar tikt atzīti par pamatu atlīdzinājuma piešķiršanai.

Savukārt tiesas kontrolei nodotais prasījums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu nav apmierināts, nav arī konstatēts administratīvā akta – Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2015.gada 23.novembra lēmuma – prettiesiskums. Tātad nepastāv zaudējumu atlīdzināšanas pamats Atlīdzināšanas likuma izpratnē.

Apgabaltiesa arī nekonstatē, ka konkrētais gadījums atbilst kādam no iepriekš minētajiem izņēmuma gadījumiem, kad pastāv tiesības uz atlīdzinājumu arī tiesiska administratīvā akta gadījumā (proti, zaudējumu atlīdzinājumu neparedz tiesību normas un nav arī konstatējams, ka īpaši pieteicējai sabiedrības interešu vārdā ir liegts īstenot privatizācijas tiesības, kas radījis acīmredzami netaisnīgas sekas).

Ņemot vērā minēto, atlīdzinājuma prasījums ir noraidāms.

[18] Pirmās instances tiesas sprieduma rezultāts ir pareizs.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – privatizācijas piedāvājuma izteikšanu, Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2015.gada 23.novembra lēmuma Nr.DMPK-15-8385-ap atzīšanu par prettiesisku, kā arī morālā kaitējuma un zaudējumu atlīdzinājumu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente L.Konošonoka

Tiesneses I.Juhņeviča-Knoka

L.Vīnkalna